

NAKU

NASJONALT KOMPETANSEMILJØ
OM UTVIKLINGSHEMNING

UTVIKLING

Desember 2008 | Nummer 4 | Årgang 2 | www.naku.no

KOMPETANSE I UTVIKLING

Kleppestemmen

- et hus med mye aktivitet i
- og en kjekk plass å arbeide

Side 3

Musikk? Det er meg det!

Tor Heine Rosdahl

Side 5

Livskvalitet

i mørketid

Side 7

Ønskeliste til Jul

Fra egen barndom husker jeg hvor viktig det var å få med alt jeg kunne tenke meg på ønskelista til Jul. Den ble lang. Hadde jeg summert opp hva ønskene totalt hadde kostet, ville det ikke blitt småpenger. De voksne sa at det var lov å ønske, men at det ikke var sikkert at ønskene ville bli oppfylt. De voksne ønsket seg som oftest snille barn, og de eldste sa ofte "bare hel-sa holder".

Nå er det snart Jul igjen. Da er det på tide med en ønskeliste. Mine ønsker er allerede lagt til grunn for statlige reformer og vedtak, og er derfor ikke nye. Faktisk er det fattet vedtak om flere forhold enn det som får plass på min liste. Noen av ønskene lar seg kanskje ikke oppfylle til Jul, så jeg innvilger hele 2009 for å oppfylle dem.

- Alle mest ønsker jeg at alle gjør det de kan for å sikre gode, adekvate, tilgjengelige og tilstrekkelige tjenester og tiltak, som bidrar til at personer med utviklingshemning sikres gode levekår og livskvalitet.
1. Jeg ønsker at vi i Norge holder fast ved viktige og grunnleggende verdier som likeverd, solidaritet og samhold, og at disse blir gjort gjeldende for alle og i særdeleshet for de som står i fare for å bli diskriminert, mobbet, utstøtt og usynliggjort.
 2. Jeg ønsker at disse verdiene gjenspeiler seg i det ideologiske grunnlaget vi bygger organiseringen og utforming av tjenestene på.
 3. Jeg ønsker politikere som tydeliggjør disse verdiene, som konkretiserer målene, som prioriterer i samsvar med målene, og som sørger for å følge opp at disse følges.
 4. Jeg ønsker at menneskerettighetenes påpeking av menneskets iboende verdi fyller tjenestenes innhold og form.
 5. Jeg ønsker meg ledere som organiserer og leder faglig, slik at målene nås.

6. Jeg ønsker meg profesjoner som er faglig oppdatert, som søker og utvikler faget og som aktivt og engasjert går inn i alle deler av tiltak og tjenester til personer med utviklingshemning.
7. Jeg ønsker at personer med utviklingshemning sikres retten til deltakelse i arbeidslivet.
8. Jeg ønsker meg et helsetilbud bestående av observante miljøarbeidere, engasjerte fastleger og et kompetent helsevesen som dimensjonerer og prioriterer i samsvar med det faktiske behovet personer med utviklingshemning har til helsetjenester og helseoppfølging.
9. Jeg ønsker at det samme gjelder retten til utdanning, ferie og fritid, til samvær med venner og familie og til samliv.
10. Jeg ønsker at personer med utviklingshemning får velge selv hvor de vil bo, og om de vil bo sammen med andre.
11. Jeg ønsker topp rekruttering til utdanningene og profesjonene som er sentrale i tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning. Jeg tror at høy faglig kunnskap og kvalitet som sikrer god tjenestekvalitet, vil sikre rekruttering av personer som utdanner seg til dyktige tjenesteytere.

God Jul og Godt Nytt År.

Karl Elling Ellingsen

NAKUs hjemmeside

Besøk vår hjemmeside.

Den oppdateres fortløpende med interessant og nyttig stoff.

www.naku.no

Redaktør

Karl Elling Ellingsen

Ansvarlig redaktør og daglig leder, NAKU

Redaksjon

Anna Kittelsaa

Seniorrådgiver

Karl Elling Ellingsen

Leder

Kim Berge

Rådgiver

Aud Selboe

Seniorrådgiver

Reidar Sandnes

Rådgiver

Geir Bjarne Gravdal

Rådgiver

Foto

Forsidefoto: ©Marit Bendz

På bildet: Tor Heine Rosdahl

Redaksjonen tar i mot tips på telefon 73 55 93 86

Kontakt

Telefon 73 55 93 86

e-post karl.e.ellingsen@hist.no

www.naku.no

NAKU er opprettet som en selvstendig enhet ved HiST, Høgskolen i Sør-Trøndelag

Produksjon

Skipnes Kommunikasjon

KLEPPESTEMMEN

– et hus med mye aktivitet i – og en kjekk plass å arbeide

Teks og foto Laila Luteberget

Maiken Bjorheim er vernepleier og leder ved Kleppestemmen. Der har hun arbeidet siden 1999. Jeg får være med henne ei kort ettermiddagsøkt på arbeid en kveld i november. På vei til Kleppestemmen får jeg en kort historikk og fakta om Kleppestemmen. Bilen stopper ved et hus midt i et byggefelt nokså sentralt i Klepp kommune på Jæren. Vi er kommet to steg ut av bilen da det kommer ei jente springende og hiver seg rundt halsen på Maiken. De snakker og ler sammen og rett før vi går inn døra er det en ny omfavnelse før de to tømmer seg inn gjennom døra.

Inne på kleppestemmen lukter det godt middag. Noen er på kjøkkenet, noen ser på Tv i stua, noen har besøk av farmor og farfar, noen venter på far, noen pusler puslespill mens det dekkes på bord og middagen kommer på bordet.

Kleppestemmen er ikke et hvilket som helst hus. Huset rommer et avlastningstilbud til barn og ungdom med utviklingshemning i en ende. I den andre enden bor det unge mennesker (opp til 20 år), alle med utviklingshemninger som gjør at de har behov for oppfølging det meste av døgnet. På mange måter er Kleppestemmen som ”to hus tett i tett” – der alle kjenner alle.

Jeg er kommet for å høre om hva det er som gjør det kjekt å jobbe her. Denne ettermiddagen er det seks personer som er på jobb. Irene, Karin og Maiken er vernepleiere,

Aud førskolelærer, Anne Iren hjelpepleier og Lise ergoterapeut. De er glade i arbeidet sitt alle sammen og begrunnelsene for det er mange. Først snakker de om at det er spesielt å arbeide en plass der det bor mennesker som er avhengig av dem. Det gjør at en kommer tett på andre mennesker. Det gjør noe med meg som menneske når jeg spiller en rolle i noen sitt liv, en viktig rolle også, understreker Ann Iren. De andre nikker og er enig. De som bor her er jo ennå unge, fortsetter Aud, de har behov for voksne omsorgspersoner og vi er betydningsfulle personer i deres oppvekstmiljø. De er i en fase av livet da de som mest formes som personer. De framhever det tette og gode forholdet til barna og ungdommene som avgjørende for at de synes det er stas å arbeide ved Kleppestemmen. Det er mye glede og humor på huset, og det skjer noe hele tida. Ikke det at det så travelt. For alt har sin egen rytme.

Bak fra venstre: Irene Gausel, Karin Apeland, Maiken Bjorland
Foran fra venstre: Aud Eikeland, Ann Iren Vold Gabrielsen,
Lise Bergli

Middagen spises ikke klokka fire, men når den er ferdig. De er glad i hverdagslivet - det å gjøre vanlige ting. Det sliter deg ikke helt ut. Det er kjekt å komme på jobb – åpne døra og høre "min første kjærlighet" spilles for full styrke på kjøkkenet.

De vet de har gode ressurser for arbeidet sitt, og er kanskje privilegert slik. De er like mange "voksne" til stede som det er barn. Det gjør at de har mulighet til å finne på ting, og gjør det. De reiser på tur til sjøen, opp i fjellet, på hyttetur, på byturer og turer til dyreparken. Vi kjeder oss ikke på arbeid, gjør vi det er det vår egen feil, sier Irene. Hun føler seg glad og litt ydmyke når hun om kvelden sier godnatt til de som bor der og får små bekræftelser på at de har hatt en fin dag.

Barna og ungdommene som bor i Kleppestemmen har store omsorgsbehov. Samarbeidet med foreldrene er viktig, både for at de som bor der fast eller for de som kommer til avlastning. De må føle seg trygge på at ungane deres er i trygge hender og har det godt. Vi snakker mye sammen med foreldrene både i mer formelle sammenhenger, som på møter, men også mye på telefon og når de er innom Kleppestemmen. Selv om ikke alt er like lett til enhver tid i samarbeidet om omsorgen til barna, fremhever de at samarbeidet med foreldrene er viktig for opplevelsen av å trives på arbeid. Og de får det til. De forteller at når personalet har små tilstelninger for seg selv og skal ut på noe, ja da kommer foreldrene og stiller opp for dem på Kleppestemmen!

I 2005 fikk avlastningstilbudet ved Kleppestemmen 3. pris i «Det nytter-prisen». En pris som deles ut til personer eller miljøer som har stått for nyskapende tiltak. Prisen er et samarbeid mellom KS og helsedirektoratet. Prisen fikk de for sin kreativitet og fleksibilitet i å skape et avlastningstilbud til ei jente med et komplisert og livstruende sykdomsbilde. Det startet med at Maiken ga avlastning i foreldrehjemmet og etter hvert som hun, foreldre og jenta ble kjent og trygge på hverandre kunne jenta ha opphold ved Kleppestemmen. Det er ikke uten grunn at Maiken fremhever det tette samarbeidet med familien som en viktig faktor for at hun opplever arbeidet sitt som meningsfylt. Fellesskapet mellom de som arbeider i Kleppestemmen er bra. De lar seg engasjere av hverandre – og det kommer klart til uttrykk. De synes det er kjekt å jobbe her, har gjort det i flere år og har ingen tanker om å slutte.

Skap begeistring!

Av Siv Karin Kjølmoen, 1. nestleder, Fellesorganisasjonen (FO)

Som 1. nestleder i en organisasjon som organiserer sosionomer, barnevernpedagoger, vernepleiere og velferdsarbeidere treffer jeg daglig engasjerte, inspirerte og inspirerende medlemmer. Flere av disse jobber i tjenestene til personer med utviklingshemning. Rundt omkring i landet finnes det mange som viser at arbeid med utviklingshemmede er spennende, utviklende og meningsfullt.

Samtidig meldes det om at vernepleiere, som har den utdanningen som historisk og i følge rammeplanen skal ha personer med utviklingshemning som sentral målgruppe, i mindre grad enn før ønsker å arbeide innenfor tjenestene for denne gruppen.

Marit Pettersen, høyskolelektor i Bergen forsker på vernepleierstudenters vei gjennom studiet og ut i yrkeslivet. Hun beskriver det treffende i en kronikk i Bergens Tidende (05.05.07): "Mønsteret som tegner seg, er oppsiktsvekkende; enkeltstudenters opprinnelige engasjement for arbeidet med utviklingshemmede ved studiestart slukner i løpet av studiet. Det å velge å arbeide med psykisk utviklingshemmede skjer ikke automatisk, og det er kanskje ikke noe spesielt «kult». Det er mye «action» knyttet til rus og psykiatri, og det er mye omtale i mediene som kanskje gjør at disse områdene virker mer utfordrende."

Det er en utfordring for samfunnet som helhet, og arbeidsgivere, utdanningsinstitusjoner og FO spesielt, at det ser ut som om det å jobbe med personer med utviklingshemning ikke er attraktivt. I rapporter og meldinger de siste årene er det godt dokumentert at levekårene, tjenestene og rettsikkerheten for personer med utviklingshemning ikke er bra nok. Skal man ha håp om å endre dette må man blant annet gjøre arbeidsplassene attraktive slik at personer som de ved Kleppestemmen ønsker å jobbe der. Artikkelene fra Klepp peker på flere faktorer som også vi i FO tror er viktig for nettopp å skape den begeistringen som skal til. Arbeid med mennesker skaper daglige utfordringer og dilemmaer. Veiledning er sentralt for at man skal kunne stå i dette over tid. Opprettelse av stillinger som fagutviklingsvernepleier i kommunene vil kunne være et viktig tiltak. Slike stillinger med krav om mastergrad vil kunne sikre faglig veiledning. Disse kan også bidra til økt grad av praksisnær forskning. Det må satses på styrking av slik forskning.

Stillingsstørrelse er også viktig. Det er vanskelig å bli kjent med brukerne, kunne utvikle seg selv og kunne få begeistring for arbeidet når man er ansatt i små stillinger. Kompetanse og fagfellesskap er også viktig for å kunne utvikle seg selv som fagperson og kunne gjøre en bedre jobb. Mange av våre medlemmer arbeider som eneste eller en av få med høyskoleutdanning på tjenestestedet. De savner et faglig fellesskap, som de ofte vil finne i andre tjenester. Det må ansettes flere med høyskoleutdanning, og etter vår mening særlig vernepleiere. Dette først og fremst for å gi brukerne det høyt kvalifiserte tilbudet de har krav på, men også for å bygge faglige fellesskap som skaper begeistring for arbeidet og som igjen rekrutterer og beholder gode fagfolk til et arbeid som ofte er spennende, utfordrende, engasjerende og gøy. Vi må sammen skape begeistring.

Tor Heine Rosdahl:

Tekst og foto: Marit Bendz

Frå eit rimeleg rocka lokale, innafor døra med skiltet "Inngang neste dør", smyg gitarriff og ein kenyansk song seg ut. Swahili er nemleg ikkje noko problem for Tor Heine og resten av Merkesteinane.

- Eg har så lyst til å kjøpe meg lyskastarar i mange fargar, slike som blinkar. For det må ei ekte rockestjerne ha. Det ser eg fram til, seier Tor Heine Rosdahl (44), lokal musikkstjerne i Volda.

Paul og David, dei to instruktørane frå Kenya, har si første øving med Merkesteinane i dag. Som vanleg er Tor Heine midtpunkt, og slit litt med å konsentrere seg om den nye låta dei skal øve inn, ein kenyansk song som handlar om dagleglivet i slummen i Nairobi. Paul og David voks opp der, og deltek no på eit utvekslingsprosjekt i regi av Merkesteinane, Det Norske Fredskorpset og Høgskulen i Volda.

Tor Heine tek raskt gitargrepa, og syng med ein hes intensitet som imponerer dei to nye instruktørane. Dette er jo eit skikkeleg band, smiler dei i pausen.

Dagen før spela dei i Ålesund, men Tor Heine var ikkje heilt nøgd. I salen mangla det ei dame han kjenner som bur på eldresenteret der. Men det er jo ikkje sikkert at gamle damer er så overvettas glade i rock. Neste utflukt går til Valdres, der dei både skal halde seminar, vise film og spele

Musikk? Det er meg det!

Frå slummen i Nairobi til Volda: Merkesteinane har fått nye instruktørar heilt frå Kenya. Frå venstre: Øyvind Lied, Ole Jørgen Humberstet (vokal), Paul Kamau, Knut Sigve Sollid (slagverk), Tor Heine (gitar og vokal), Andreas Humberstet (assistent) og David Oudori.

Ikkje hemma, men hindra

Allereie i 1989 gav Merkesteinane ut ein kasset med sjølvskrivne låtar. Sida den gongen har Tor Heine hatt sine timar i rampelyset, ikkje minst etter lanseringa av dokumentarfilmen "It's hard to be a rock n'roller" av Gunhild Asting. Filmen fekk ti minutt ståande trampeklapp etter førpremieren i Haugegesund for to år sida. Etter filmen tok dei fram att dei gamle opptaka og gav ut CD. Men rockeimaget og forventningane kring eigen person er ikkje alltid like greitt å tale for musikkelskaren Tor Heine. Han har

Williams' syndrom (sjå faktaboks) med alt det medfører, ikkje minst med tanke på omgreps- og realitetsoppfatning. Men musikken er ein lidenskap.

- Der er alt for mange utviklingshindra som ikkje får utvikle interesse sine, seier musikalsk leiar Øyvind Lie, som har hatt Tor Heine som elev ein til to gonger i veka sia 1989

- Vi i Merkesteinane ser det som ei hovudoppgåve å synleggjere denne gruppa menneske for andre, og musikken er bindeleddet, forklarar pedagogisk leiar Jostein Bjørndal, den andre leiaren i Merkesteinane.

Tor Heine elsker musikk; Bon Jovi, TNT og The Kids. Vassendgutane spelar tøff musikk også. Men han lyttar ikkje til klassisk. Ikkje rein folkemusikk heller.

- Men folkrock går. Rocken lever inni meg heile tida, forklarar Tor Heine. Ein ser det på han, så snart han får gitaren i hendene, og ein mikrofon framfor seg.

- Det er meir liv i heavy. Men det er jo ikkje så lett for alle dei andre å følgje med, legg han til.

Saman er ein mindre åleine

Tor Heine voks opp i Stryn, der han no bur. Men det er i Volda han verkeleg blømar, det er her han har venene sine, og ikkje minst medmusikantane i Merkesteinane, som øver ein gong i veka. Mor og far er døde, og livet kan vere litt tungt og einsamt. Tor Heine pratar mykje om det, og om kor viktig det er å ta vare på venene sine, om å vere gode med kvarandre.

I pausen vert det ein liten diskusjon om kva ein skal gjere dersom nokon ertar. Thor Heine meiner det er lov å ta igjen, og fortel med stor innleving om ein episode i Stryn. der han av og til jobbar på ein pub.

- Eg vart so eitrande forbanna!

- Jo sintare du vert, jo meir kosar folk seg, veit du, kjem det frå Knut Sigve.

- Men eg vart så provosert. Eg hadde vel lov til det?

- Eg berre gjeng vekk, eg, seier det fredsæle trommisen, som for tida tuslar rundt med rullator etter eit uhell.

- Men eg trener meg oppatt no, kan jo ikkje reise slik til Afrika! Sjølsagt har alle lyst til Kenya i februar, og spele saman med Playback, ei tilsvarande gruppe i Nairobi som vart stifta for to år sia, ved hjelp av Merkesteinane, Fredskorpset og Høgskulen i Volda. I oktober reiste Hermod Halse frå Ørsta til Mathareslummen for å vere Merkesteinane sin representant i Playback-prosjektet komande år.

Så mange draumar

Tor Heine tykte det var både fint og rart i Kenya då han og Merkestein-kollega Arild Halse var der i 2006.

- Der hadde dei ikkje hus, dei budde på gata. Men folk var veldig koselege. Eg skal iallfall dit i februar, slår vokalisten fast, og legg ut om ni drilldamer han gjerne vil ha med på scena, både stavdrill, duskdrill....

- Tor Heine!

Det var denne sanninga att, då. Det er ikkje alltid så lett å skilje mellom draumar og røyndom. Verken Jostein eller Øyvind har høyrd noko om drilldamer. Vel skal dei på

Variert repertoar: Det er slett ikkje vanskeleg å synge på swahili. Tor Heine skriv på engelsk, med hjelp frå resten av Merkesteinane.

- Men det er ofte Tor Heine som har ideane, seier Jostein Bjørndal. Frå venstre: David Oudori, Tor Heine, Jostein og Paul Kamau

ein musikkfestival, og det er heilt sikkert drilldamer med både stavar og duskar. Men det er skilnad på det som er sant og det som er draumar.

Jo da, Tor Heine forstår det. Han har så mange draumar, og av og til vert dei så levande at han gløymer at dei berre er fantasi. Han drøymmer om eit trommesett også, han elsker trommer, for då kan han spele så hardt.

- Ein gong spela eg ein trommesolo på 45 minutt i Samfunnshuset i Volda, fortel han. Ja, den varte kanskje ikkje fullt så lenge, da...

Åleine blant mange

Han vil gjerne ha ein klem. Han tykkjer folk burde klemme kvarandre meir. Det beste av alt er når folk er gode med kvarandre.

- Du får mange fleire klemmar enn meg, seier Øyvind. Kvifor det? undrar han spøkefullt. Kanskje fordi Tor Heine spør?

Øvinga er over. Alle går kvar til sitt, Tor Heine skal på "Rocken", studentsamfunnet, der det er levande jazz i kveld. Han kjenner så mange, Tor Heine. Han har mange vener i Volda. Mange helser, nokre stoppar og slår av ein liten prat. På Studentkroa sit dei i grupper, skravla går, latteren sit laust. Tor Heine seier hei, men vert ikkje invitert inn i krinsen, han er ikkje ein del av gjengen her. Rastlaust vandrar han rundt og ventar på at konserten skal byrje. Det kan vere meir einsamt å kjenne mykje folk enn å vere heilt åleine. Men musikken og gleda ved å spele gjer både livet hans og musikklivet på Sunnmøre rikare.

Frå slummen i Nairobi til Volda: Merkesteinane har fått nye instruktørar heilt frå Kenya. Frå venstre: Øyvind Lied, Ole Jørgen Humberset (vokal), Paul Kamau, Knut Sigve Sollid (slagverk), Tor Heine (gitar og vokal), Andreas Humberset (assistent) og David Oudori.

FAKTA MERKESTEINANE

Musikk- og miljøprosjektet Merkesteinane vart skipa i 1992, med Øyvind Lied (musikar, lærar, kordirigent, arrangør og produsent) og Jostein Bjørndal (spesiallærar, bistandsarbeidar, forfattar og amatørmusikar) som leiarar. Merkesteinane har i dag 11 medlemmer.

Verksemda er basert på den pedagogiske plattformen Community Based Rehabilitation (CBR) der meistring gjennom musikk står sentralt. Ved m.a. å systematisere songar innan ulike fagområde, livsfasar og sjangrar som t.d. glede, sorg, krig, fred, samspel, religion/tru, samfunnsfag og geografi, har Merkesteinane dekt ei rekkje undervisnings- og opplæringsmål gjennom medviten bruk av musikk. Musikken utgjer såleis eit sosial- og spesialpedagogisk verkty, og er ikkje målet i seg sjølv. For vidare informasjon sjå:

www.merkesteinane.no

FAKTA WILLIAMS' SYNDROM

Williams' syndrom (WS) er ein sjeldan, medfødd tilstand som er kjenneteikna av karakteristiske ansiktsstrekk og varierende grad av utviklingshemning, med mellom to og fem nye tilfelle årleg i Noreg. WS skuldast ein feil på arvestoffet på kromosom 7. Kring 60 prosent har medfødd hjartefeil, og mange har synsvanskar

Stemmen er gjerne hes og grov. Psykisk og motorisk utvikling er forseinka, og dei fleste lærer seint å gå. Graden av utviklingshemning varierer frå mild til moderat. Barna er ofte hyperaktive som barn, men vert rolegare rundt puberteten.

Dei har ein tendens til å oppfatte detaljar framfor heilskap.

Når barna etter kvart lærer å snakke i setningar, er taleevna betre utvikla enn ordforståinga.

Barn med Williams' syndrom viser ofte stor kontaktglede overfor vaksne. Det er ikkje uvanlig at ungdom og vaksne vert svært engstelege, dei kan verke deprimerte og trekke seg tilbake.

Norsk forening for Williams' syndrom:

www.williams-syndrom.no

Frambu senter for sjeldne funksjonshemningar: www.frambu.no

Livskvalitet i mørketid

«Jeg er født i Jomfruens tegn; 13 september 1954. Jeg er 54 år. Kvinnfolk trenger jeg ikke, men når jeg går mine lange turer hver dag hender det at jeg tenker på vakre damer. Men det går like bra uten.
Livet er godt å leve.»

Det er fint å ha et arbeid å gå til hver dag, sier Per Isaksen.

Tekst og foto Bente Anna Ovedie Brochmann

Kvalitetstid.

Det er mørketid i Nordkapp. Mørketida i nord er kvalitetstid og ei «lys» tid for nære møter, latter og liv. Per Christian Isaksen (54) er en av ca 3500 innbyggere som setter pris på gode møter og snille venner. På Møteplassen møter han likesinnede. Det drikkes kaffe servert av organisator Ronny Jensen (36). Jensen arrangerer sosiale møter annenhver uke, en jobb som ivaretas på beste måte - Det er viktig at vi kan samles her på Møteplassen istedenfor å sitte ensomme å kjede oss i hver vår leilighet, sier Jensen. - Her kan vi prate om alt mulig. Alle har en historie å fortelle.

Hva er din historie Per? - Jeg vokste opp i Finnvisa på Magerøya. Vi rodde fiske. Hadde sau, geiter og fjøs. Slåtta på høsten. Vi var fire søsken. Pappa var fisker, mor var hjemme og stelte hus og fjøs. Jeg husker så godt kjøttsuppa og lapskausene hennes på

middagsbordet. Det var godt. Om vinteren gikk vi på ski i Finnviskdalen. Vi rente ned bakkene. Jeg lagde hoppbakken. Hoppet 22 meter. Jeg målte lengda selv. Hadde tomstokken med.

Skoleskyss med fiskeskøyta.

Per gikk på internatskole på Måsøy i seks år. Han og søsknene fikk skoleskyss med fiskeskøyta. - Vi bodde på internatet og dro hjem i helgene. Turen med fiskeskøyta tok litt over en time. Det var greit å bo på internatet. Deretter gikk jeg ett år på skole i Havøysund til jeg ble sendt på spesialskole til Ekne i Trøndelag. De sa jeg var dårlig på skolen og måtte ha arbeidstrening på Ekne. Etter ett år dro jeg tilbake til Magerøya og Finnvisa. Jeg rodde fiske med juksa og garn.

Når kom du til Honningsvåg? - Jeg flyttet som 19-åring fra Finnvisa til Honningsvåg i lag med hele familien min. Jeg husker vi leide en fiskeskøyte som het Gustav. Det var egentlig litt ensomt å bo i Finnvisa, så det var fint å komme til byen. Vi kjøpte hus i

Elvebakken. Far min betalte. Jeg hadde ikke arbeid, men brukte tida til å gå lange turer. Jeg kunne gå en til to mil pr dag. Det føltes godt og jeg traff mange mennesker som jeg kunne prate med.

Da Per kom til Honningsvåg fikk han som mange andre innflyttere et kallenavn. De kalte han Morgan Kane. -De sa at det var fordi jeg gikk med hendene ut og foran meg som om jeg var klar til å trekke en revolver. Det var Kjell Halbing som skrev bøkene om Morgan Kane. Egentlig er Morgan Kane 150 år - og lever i sine bøker. Jeg har lest en av dem.

Trivelig arbeidsmiljø.

Honningsvåg Produkter AS er en arbeidsplass for 25 yrkeshemmede arbeidstakere med ulike funksjonshemninger. - Jeg har jobbet her i 23 år. Jeg jobbet først med å stemple pinner og lightere, så lærte jeg meg å veve. Jeg har vevd mange matter som vi selger på butikken vår. I tillegg til trykda mi får jeg bonus for alle teppene jeg selger. Her er det et trivelig arbeidsmiljø. Jeg trives godt.

- For noen år siden var alle som jobber her med i bandet Musikeran. Bandet er nedlagt nå. Men vi spilte mange fine sanger. Min bror Leif spilte trekkspill. Jeg spilte gitar. Husker spesielt sangen «No reise vi hjem». Den var fin, Vi spilte inn mange melodier på kassetter som vi solgte til folk i Nordkapp. Det var ei fin tid.

Per er alene. Han har ingen familie eller slekt igjen på Magerøya. - Broren min er dessverre død. Jeg savner han mye. Han var snill. Alle i min familie er nå borte. Jeg er alene, men jeg har gode venner. Bente og Nils Arthur hjelper meg med å lage mat og andre viktige ting. De inviterer meg ofte på hytta i Lafjord. Jeg bruker også å feire jul i lag med dem. I år skal jeg forresten feire jula på Menighetshuset.

Livet er godt å leve.

Som flere av kommunens innbyggere har Per investert i egen leilighet. Lånene finansieres via trygd og bonusbetalingen på Honningsvåg Produkter. - Det er fint å eie egen leilighet. Etter jobben går jeg hjem og lager middag. Det går mest i hermetikk og stekte fiskekaker. En dag i uka kommer miljøarbeideren til huset mitt. Vi lager mat i lag og gjør andre nødvendige praktiske ting. Jeg stiller ellers selv i huset. Etterpå går jeg lange turer til flyplassen og andre steder på øya. Jeg går ennå en til to mil hver dag. Jeg må ut. Det viktig å holde seg i form. Hver Torsdag svømmer jeg 500 meter i svømmehallen. Det lengste jeg har svømt er 3000 meter på to timer. Var litt trøtt etterpå. Jeg er i bra form.

-*Hva gjør du ellers i fritida?* - Enkelt ganger hører jeg på radio og ser på Tv. Det hender at jeg tar en øl på en av stedets lokale puber; Corner eller Bryggeriet. Der møter jeg alltid noen å snakke med. Så har vi jo Møteplassen der jeg møter de andre og kan prate om alt og ingenting. Honningsvåg er en fin plass å bo på. Her har jeg det fint.

Helsesportsuka.

Lions club i Porsanger arrangerer hvert år helsesportsuke i Skoganvarre. Dette er

tilbud til alle personer med utviklingshemning i fylket. - Jeg har vært 14 ganger på helsesportsuka. Jeg går på ski, svømmer i bassenget, flyr med helikopter og driver med hundekjøring.

-Nei nå må jeg trene. Det er viktig for stive muskler. Hver dag kl. 11.00 tar jeg en pause fra arbeidet og gjør mange gode øvelser for kroppen. Jeg har funnet opp øvelsene selv. De er gode å stresse ned med. Godt å stresse ned skuldermusklene siden jeg vever mye. Det meste jeg har tatt er 30 armhevinger og 70 knebøyninger.

Fremtiden

Hva tenker du om fremtiden? - I fremtida blir jeg å jobbe på Honningsvåg Produkter. Her er det fint å være. Jeg har mange gode arbeidskolleger. Det er fint å ha et arbeid å gå til hver dag. Det ville vært trasig hvis jeg ikke hadde hatt jobb. De andre er kjekke. Jeg håper også at jeg kan fortsette å bringe post til Honningsvåg Videregående skole og Kystverket. De er så hyggelige og greie å prate med alle som jobber der.

- Kvinnfolk trenger jeg ikke, men når jeg går mine lange turer hver dag hender det at jeg tenker på vakre damer. Men det går like bra uten. Livet er godt å leve. Det går bra.

Det meste jeg har tatt er 30 armhevinger og 70 knebøyninger. Foto: Bente Anna Ovedie Brochmann

Å leve med diagnosen "Down syndrom"

Jeg heter Hanne Mathiassen, og er 34 år. Det betyr at jeg har levd med diagnosen i disse årene. Jeg har fått litt hjelp av min far til å gi en beskrivelse hvordan jeg føler livet har vært. Jeg er yngst av tre søsken, "skrapkaka" som min far spøkefullt uttrykker det. Mine foreldre synes "skrapkaka" er flott. De første årene var jeg uvitende om min diagnose. Begynte på Lekoteket i 3 års alderen, fikk senere plass i Barnehage og begynte i vanlig skole med eget opplegg med førskolelærer i klassen. Etterpå ble det ungdomsskole med tilrettelagt undervisning i klassen. I videregående skole fikk jeg lære å klare dagliglivets utfordringer, husstell, pengers verdi osv.

Da jeg var 14 år fortalte mine foreldre at jeg hadde en diagnose, at jeg hadde et kromosom mer enn andre. Det er dette kromosomet som gjør at jeg lever mer enn andre. Jeg liker å kalle det "kjærlighetskromosomet". Jeg kan vise at jeg har følelser og omsorgsfulle tanker. At jeg er et menneske med erfaring, tillit og omtenksomhet. Jeg er lik alle andre, med følelser og tanker. Jeg kan ikke noe for at jeg er født med en diagnose. Dette er meg. Jeg tror det er bra med variasjoner. Det er bra at ikke alle er like.

Jeg begynte å skrive dikt da jeg var 15 år, og det har blitt mange. Fikk utgi egen diktsamling, "En bok om livet" i 1996. Det ble trykt nytt opplag i 2004. Jeg liker å skrive om livet, kjærlighet, glede, naturen, menneskeverd og det jeg opplever i hverdagen. I

denne tiden har jeg blitt intervjuet av mange ukeblader, aviser, radio og har vært på TV, både lokalt og på TV2 (Søndagsåpent). Fikk LIVSVERNPRISEN i 2005, av organisasjonen Menneskeverd. For meg er det flott å leve.

Men gjennom livet har jeg som alle andre møtt mennesker som ikke alle har vært snille.

På skolen var ikke alle elevene like greie, men det var godt å gå på skole, og trivdes med det. Det som har gjort mest vondt er debatter i TV, hvor politikere har sagt at jeg ikke skulle ha levd på grunn av min diagnose. Det har skjedd mye siden jeg ble født, men stadig hører jeg fra forskere og spesialister, at "Down syndrom" ikke skal få leve. Ta abort! Da gjør det vondt i hjertet. De tror ikke at vi forstår, men det er feil. Vi vet hva de snakker om, og det sårer. "Men livet er Nå", som jeg skriver om i et av mine dikt.

I år har jeg bodd 10 år i egen leilighet. Har fått meg kjæreste, er leder i fritidsklubben SIMEN (sammen i menigheten) hvor funksjonshemmede samles hver fjortende dag. Er heldig som har en jobb å gå til på en vernet bedrift i byen min. Hver høst de siste årene har jeg vært timelærer for de nye studentene på vernepleierstudiet ved Høgskolen i Telemark. Som dere forstår gleder jeg meg over livet.

OM LIVET,NÅR LIVET GJØR VOND

Jeg vil ikke snakke om det,
Jeg kjenner hjertet banke sårt.
Jeg vil ikke tenke på det,
Jeg kjenner tårene strømme nedover kinnet.

Jeg vil helst glemme det og leve livet videre,
Men jeg greier det ikke.
Jeg tenker hele tiden på at du har gått i fra meg,
Ja, livet er slik noen ganger at vi må leve videre
Selv om vi ikke greier å snakke om eller tenke
På det som sårer.

Men jeg vil si at livet er nå,
Du ser at jeg lever,
Ja, livet er nå.

Diktet er hentet fra diktsamlingen "En bok om livet" av Hanne Mathiassen.

Hva er det positive i arbeidet med utviklingshemmede?

Tekst Inez Veronika Nordseth

Da jeg ble spurt om å bidra med et innlegg i magasinet "UTVIKLING" dukket det opp mange tanker. Noen av disse tankene svermet rundt de negative faktorene i arbeidet, det være seg dårlige rammebetingelser, krevende og tungt arbeid, og ikke minst dårlig lønn. Allikevel har jeg valgt å bli vernepleier, og de positive opplevelsene i arbeidet veier opp for de negative faktorene.

Jeg valgte å dele de positive tankene med mine kollegaer på Kalbakken bosenter, samt spørre dem hva de synes er det positive i arbeidet med de menneskene vi møter daglig. Svarene beskriver bare en liten del av arbeidet vi gjør, men allikevel essensen i det. Blant annet beskrev noen den takknemligheten vi møter hos de menneskene vi arbeider hos, og den gleden de viser. Andre synes det er bra at vi kan bidra til muligheten for et "normalt" liv. Det er klart at utviklingshemmede skal kunne ta seg en kald øl på sommeren, gå på kino og nyte en bra film, reise på ferie, farge håret, og ikke minst – nå i julestria – gå på julebord med venner og kollegaer.

Vi møter ikke bare takknemlighet og glede, vi møter også viljesterke mennesker med uvilje mot å bli behandlet som varer på et samleband. Personlig synes jeg det er godt å se at mennesker jeg arbeider hos kan uttrykke både hva de ønsker og hva de ikke ønsker, selv om det betyr at jeg må jobbe på en annen måte. En annen kollega påpekte at vi går på jobb for å gjøre dagen lettere for hver enkelt. Hos oss på Kalbakken bosenter søker vi opprettholdelse og utvikling av ferdigheter hos menneskene som bor her, der målet er en meningsfull hverdag tross de begrensninger en måtte ha, enten av fysisk eller psykisk karakter. Utviklingen gir lyst til å fortsette i jobben, når en ser at arbeidet vi gjør, bidrar til en bedre hverdag.

Etter HVPU-reformen (avviklingen av helsevern for psykisk utviklingshemmede), skulle alle utviklingshemmede integreres i samfunnet. De ble flyttet ut av institusjonene og inn i egne leiligheter der de skal ha mulighet til et privatliv; bestemme selv hva de skal ha til middag, hva de skal ha på seg, hva de skal se på tv etc. Privatliv kan bli ensomt når man er vant til å ha mange mennesker rundt seg. På Kalbakken bosenter inviterer vi de som vil, til kaffekos annen hver fredag og fellesmiddag hver lørdag. Dette virker veldig populært ettersom de aller fleste møter til disse samlingene. På denne måten bidrar vi til et fellesskap, der naboene deler gleder og sorger, viser varme og omtanke for hverandre, og inkluderer oss som tjenesteyterne, i fellesskapet. En kollega kalte det familie, at vi blir som familie for dem, ettersom de ikke alltid har nær familie rundt seg, tilgjengelig for enhver anledning.

I arbeid med mennesker, i alle aldre, er vi fri fra hverdagslivets 9-16 jobb. I stedet danser vi disco kl. 18 på en torsdag kveld, uten en dråpe alkohol i kroppen, vi reiser på badestranda om sommeren – midt i arbeidstida, vi går på kafé og drikker kaffe, og vi reiser på utflukter, alt sammen fordi det er en del av jobben. I arbeid med mennesker, og i arbeid med personer med utviklingshemning kan vi ønske oss bedre rammebetingelser, bedre lønn, bedre arbeidsvilkår. De faktorene er allikevel bare en dråpe i havet sammenlignet med muligheten til å dele, gi av seg selv, veilede andre – og det du får igjen er å se deres glede over å mestre sin egen hverdag.

HVORFOR?

Tekst Sissel Høydal

I april 2007 var jeg på et seminar der temaet var "Framtidens helse- og omsorgsutfordringer". Etter dette seminaret har jeg tenkt mye på hvordan skal vi klare å få de unge til å jobbe i helsesektoren i Norge. Det jeg stort sett hører er at de unge ikke ønsker å jobbe med hjelpetrengende. Søkere til disse utdanningene synker, og en ser at om noen år vil samfunnet mangle arbeidskraft.

Spørsmålet jeg har stilt meg er "HVORFOR?" Jeg har ikke kommet frem til et entydig svar, men en tanke som har slått meg er at vi som arbeider innen helsevesenet ikke er gode ambassadører for yrket vårt. Hvordan skal vi klare å rekruttere unge til å søke utdanning i helse- og sosialfag når vi tilstedighet klager over for mye å gjøre, dårlig betalt, krevende arbeid, for stort arbeidspress, turnus er noe herk, stadig flere og større oppgaver som skal løses med stadig mindre ressurser, mm. Er dette så mye annerledes enn for andre yrkesgrupper?

Nei, folkens, det tror jeg ikke. Tenk så FANTASTISK heldige vi er som møter mennesker med ønsker og drømmer som vi sammen skal jobbe for å realisere! Tenk så fantastisk heldige vi er som får lov til å være en så stor del av et annet menneske sitt liv. Tenk at mange av dem ønsker å dele sin hverdag sammen med meg. Tenk så heldig jeg er som får hjelpe et annet menneske med det vedkommende trenger hjelp til.

I hvilken annen jobb får jeg lov til å bruke arbeidsdagen min til å delta på så mange ulike arenaer. Kanskje til og med får lov til å trene sammen med den som trenger min bistand. FANTASTISK og få lov til å ha en slik flott jobb.

Så slutt og klag over at vi har det så fælt. Slutt og klag over at vi har det så slitsomt på jobb og ikke har tid til å gjøre det vi er satt til å gjøre. "Har ikke tid" er antakeligvis den mest brukte unnskyldningen jeg vet om. Den hører jeg i mange ulike sammenhenger, det være seg på jobb eller i min fritid. Vi har da ikke tid til noe lenger. Jeg har alltid tid til det jeg vil "nok". Kanskje handler det like mye om hva jeg ønsker å bruke tiden min på. Det som gir meg en god magefølelse. Kan vi ikke heller være ærlig med hverandre å si at dette har jeg ikke lyst til å gjøre. Jeg er ikke interessert "nok" i denne oppgaven til at jeg ser at jeg vil kunne utføre den. Jeg har mye mer respekt for andre som er ærlige i forhold til hvorfor de ikke ønsker å gjøre ulike oppgaver. Det verste jeg vet er at vi sier "har ikke tid".

Så folkens, la oss være gode helse- og sosialarbeidere og være stolte av yrket vårt, og vise andre hvor fantastisk heldig vi er som kan jobbe i helse- og sosialsektoren. La oss fortelle andre hvor fantastisk heldig vi er som får arbeide i andres hjem og ta del i deres liv.

Let etter det som er positivt i hverdagen, jeg er sikker på at du finner mange ting.

En "racer" på data

«Noen jeg kjenner skal reise til Dubai. Jeg vet ikke hva Dubai er, men jeg skulle gjerne reist dit jeg også»

(Susanne Ulriksen, 16)

Tekst og foto Bente Anna Ovedie Brochmann

- Ole sa lam. Vi må ikke snakke så høyt for du skjønner at det er så lytt her. Susanne Ulriksen(16) leser høyt fra læreboka med stø stemme sammen med lærer Berit Tauselv: - Ole sa sal, Ole sa lam, Ole sa sel.

Vi befinner oss på Nordkapp maritime fag-skole- og videregående skole der Susanne er elev. - I går så vi på film. Jeg husker ikke helt hva den handlet om, men de danset og sang. Jo, nå husker jeg. Det handlet om en jente som ikke hadde penger til mat. Det var den dagen det var Operasjon Dagsverk.

Støttekontakt.

Alle elever med spesielle behov har støttekontakt på videregående skole. - Det er fint å ha støttekontakt. Støttekontakten min heter Anikken. Hun er 16 år som jeg. Vi gikk i lag på ungdomsskolen. Vi ser på film og gjør andre ting. Søstra mi er 10 år og heter Caroline. Her på veggen ser du et kart over hele familien min. Kom, så skal jeg vise deg. Her er mamma og pappa og Evy og de andre.

- Når jeg kommer hjem fra skolen gjør jeg mange forskjellige ting. Jeg danser og synger og så bruker jeg mye tid på datamaskinen min. Jeg bruker internett, og så sender jeg mailer. Her på skolen er det læreren min Mona som hjelper meg med å sende mailer. Jeg liker også å fargelegge bilder, spille musikk og spille yatzy. Hver dag trener jeg på treningsstudio her på skolen. Jeg går på tredemølla og trener opp balansen.

Dubai

I undervisningsrommet lager Susanne mat. Hun lager enkle retter. Innimellom trener hun på å lytte til ord og bokstaver som hun setter sammen på riktig måte. Susanne trener og prater; - Ole sa sel. Ola sa lam...

- Noen jeg kjenner skal reise til Dubai. Vet ikke hva Dubai er, men jeg skulle gjerne ha reist dit jeg også.

- I dag skal jeg i bassenget. Det blir varmt og godt. Berit, nå må vi se å rydde opp her. Det er så rotete! Så er det datatime. Susanne skriver inn passordet. Snart er hun inne på nettet og finner frem treningsprogrammet Lexia. En stemme fra høyttaleren ber henne gjenta lydene etter henne. Susanne er utålmodig. Stemmen på programmet snakker ikke fort nok. - Fort deg da... - fisk, koffert.. fort deg!!.. mus, hus..

Rica Hotell.

Susanne har 30 timers undervisning i uka på videregående skole. Hun går i 1. klasse allmennfag. Noen timer i uka har hun felles undervisning sammen med elever hun kjenner fra ungdomsskolen. De fleste timene får hun eneundervisning i egnet undervisningsrom. Hun synes å trives med det. Det står Susanne på dørskiltet. - Jeg lærer mye engelsk, norsk, matte, naturfag, programfag, helse- og miljø.

En dag i uka er hun renholdsassistent på Rica Hotellet. Hun vasker og støvsuger. Etterpå er det fast rutine å gå en lang trimtur sammen med Berit, enten langs gata eller på fjellet.

- Å herregud Berit, nå er det noe som har skjedd med dataen. Jeg får ikke frem mailene mine! Jeg er nok kommet borti noe her. Susanne trykker frem det ene programmet etter det andre. Problemet løser hun selv med få trykk på tastaturet. Hun er en «racer» på data.

Honningsvåg og fremtida?

Susanne er 16 år og har ikke tenkt så mye over fremtida. - Vi har ikke helt bestemt

ennå hva jeg skal gjøre etter videregående. Vi finner det nok ut.

Det er lunchtid i kantina. Susanne hilser på kjente. - Heia Elisabeth. Hvordan går det med deg? - Heia Susanne. Jeg har det bare bra, enn du? - Bare fint! Nå skal støttekontakten Anikken og jeg spise lunch. Så skal jeg vise henne hvor jeg bor. Etterpå skal jeg være i lag med klassen min på gymtrening opp på Idrettsbygget. *Ha det!*

Her på veggen ser du et kart over hele familien min. Kom, så skal jeg vise deg. Her er mamma og pappa og Evy og de andre.

Honningsvåg Produkter AS

Tekst og foto Bente Anna Ovedie Brochmann

«...Men det er viktig å få sagt at ingen jobber her på grunn av lønna. Det er den sosiale kontakten og det sosiale nettverket som er viktig. Når man mestrer en arbeidsoppgave og blir tatt på alvor så skapes det selvtillit og trygghet».

Sosialt nettverk.

Honningsvåg Produkter AS gir arbeid til 25 yrkeshemmede i Nordkapp. Det er i tillegg ansatt 7 ledere. Bedriften har også oppfølgingstjeneste for 6 personer i arbeid med bistand i ordinære bedrifter. Det gis arbeidstilbud til mennesker med ulike behov. Her jobber bl.a. personer med rusproblemer og personer med fysisk og psykisk funksjonshemming.

- For noen er vi en mellomstasjon til det ordinære arbeidsmarked. For andre er dette et permanent tilbud, sier leder Birger Isaksen. -Jeg tror at uten dette arbeidstilbudet hadde mange mennesker blitt isolerte. Dagen blir kjedelig når man sitter alene i hver sin leilighet. Her har de ansatte et fast holdepunkt, en sosial hverdag. Her etablerer de et sosialt nettverk som de også opplever å ha på fritida.

Selvtillit og trygghet.

-Vi startet opp som et Dagsenter i 1975, men ble et A/S i 1991. Det er utallige arbeidsoppgaver som tilbys de ansatte; fra tekstilarbeid, snekring, toving, tradisjonell matteveving, data, til trykking av reklameartikler og logoer. Alt selges for markedspris og de ansatte får bonus for det arbeidet som utføres.

De fleste av de som arbeider her får vanlig trygd, mens 10 personer er på utprøving/utføring og skal utredes i forhold til bl.a. vanlig jobb. Men det er viktig å få sagt at ingen jobber her på grunn av lønna – sier Isaksen. Det er den sosiale kontakten og det sosiale nettverket som er viktig. Når man mestrer en arbeidsoppgave og blir tatt på alvor skapes det selvtillit og trygghet.

Et nytt regelverk. Det er nå kommet et nytt statlig regelverk som gjør det vanskelig for mennesker med midlertidig uføretrygd å få jobb på Honningsvåg Produkter AS. - De kan i utgangspunktet først få tilbud om jobb her når tre år er gått. Da kan de være meget deprimerede og føle seg ekskludert fra samfunnet.

Leder for Honningsvåg Produkter
Birger Isaksen

Før kunne alle med uføretrygd arbeid her.

Innsparing.

Likviditeten er dårlig. Tidligere ble den statlige betalingen utbetalt på forskudd to ganger i året. Nå gis disse midlene på etterskudd.

-Vi må forskuttere nå. Dette betyr en større utfordring for oss. Hver måned må vi forskuttere 250/300 000 kr. i månedlige utgifter. Økt lønn til lederne må kompenseres med økt salg. Dette kan bety at det på sikt kun er de mest produktive som kan få arbeid. Erfaringsvis så er det de svakeste som vil bli sagt opp i slike faser. Her på Honningsvåg Produkter AS betyr dette i verste fall at personer med utviklingshemming kan miste jobbene sine. Det ligger føringer fra sentrale myndigheter om nyetablering av kommunale dagsenter for de minst produktive. Dette er ordninger vi kjenner fra før. Pendelen svinger, sier Isaksen som operer innenfor et budsjett med driftsinntekter på ca. 4,9 mill og et stipulert driftsresultat på ca. kr 26.000 i 2008.

ER DU DUM, ELLER?

Tekst: Kai Lennert Johansen

Spørsmålet har vel de fleste fått en eller annen gang, og da i en mer eller mindre sarkastisk tone. Og dum har i alle fall jeg vært opptil mange ganger (husker bl.a. en gang i 1956..), og sannsynligvis vil jeg gjøre dumme ting i framtida også. Ungene mine synes fortsatt jeg gjør mange dumme ting eller sier mye dumt. Vi har fått med oss at Gro synes Torbjørn har vært dum. Det er blitt klargjort for hele omverdenen i boken Arbeiderhistorie. Jeg synes det er godt å vite at jeg ikke er alene.

Jeg kan også registrere at Aftenposten tidligere i år stilte spørsmålet: Er Sylfest Lomheim dum? Dette fordi han satte et spørsmålstegn ved det norske språkets framtid. Kanskje er vi enda flere? Frode Viken i DDE sier det faktisk rett ut gjennom tittelen i en av sine låter: Æ e dum.

Eller så har jo Knutsen og Ludvigsen helt siden 1983 også klart tilkjennegitt ad musikalsk vei at det går an å være både dum og deilig på samme tid...

Går vi til et leksikon vil vi finne at det har sammenheng med uvitenhet eller manglende intelligens. Tja, hva skal vi da vite mer om, og hva slags viten er det snakk om? Og intelligensmåling er nå så som så. Det bekrefter et innlegg Petra har i Mensa Norge Webforum: Jeg scorer høyt på div. iq-tester på nettet (+/- 140), deriblant ill.vit-testen og testene til Mensa Danmark og

Mensa Sverige. Likevel har jeg ganske ofte inntrykk av at folk ser på meg som litt dum, og jeg føler meg ikke smart selv heller...

Jeg har aldri villet prøve meg på de testene der, men kanskje jeg tør nå?

Jeg jobber til daglig ved HiNT, på Campus Røst, som det så vakkert heter. En høyskole for studenter som vil utdanne seg til bl.a. lærere, sykepleiere eller kanskje ledere. Med andre ord en institusjon fylt med mennesker som presumptivt skal være godt intellektuelt utrustet, og i alle fall ikke være spesielt dumme (selv om du både lyger og stjeler som andre mennesker). Men det er helt sikkert flere dumme her også, for hva er det egentlig å være dum her? Har det å gjøre med at en ikke har evnen til å lære og formidle teori, i for eksempel matematikk eller bibelhistorie, og derfor stryker til eksamen? Eller dreier det seg om manglende evne til å gjøre det rette i akkurat det rette øyeblikket noen forventer at vi skal gjøre noe bestemt, som for eksempel å komme med den rette replikken under et stort møte? Eller kanskje har det med manglende evne til konsentrasjon og/eller kreativitet å gjøre? Og: Hvem definerer hva som er dumt og hvem som er dum?

Jeg minnes to historier fra nettopp denne institusjonen vår her, fra den tida da Røst skole var en spesialskole for evneveike elever, en gruppe som klart ble stigmatisert som både åndssvake og dumme. Men var de alltid det? Kreative og direkte var de i alle fall i

mange sammenhenger:

Lærer Stokke hadde en dag fortalt elevene lignelsen om da Jesus stilte stormen. Han ville få gjenfortalt historien dagen etter, og spurte hvem av elevene som kunne gjøre det. Det ble stille (som stormen) inntil en av elevene omsider reiser seg, – en virkelig storvokst trøndergutt i 15-årsalderen:

"Dæm skoill ut på Genesaretsjøen, hain Jesus å disiplin. Så vart'n så trøtt hain Jesus, så'n la sæ frammi båten. Ætter ei stoinn blåst det opp, å bølgen slo over båten. Da vart dæm livredd disiplin, å villa først itj vækk'n Jesus, men ætter ei stoinn vart dæm så redd at dæm storma frammi båten å ropt i kor: No må du hjelp oss, Jesus, ellers så drokne vi!! Da reist'n sæ i sin foille bredde, hainn Jesus, så på dæm å ropt: Hoill kjæften dåkkers, fåminga! – Da vart de stilt både i å utafer båten..."

Det er av sine egne en skal få det.

Så var det jenta fra Hemnesberget som var med på overhøring i forbindelse med sin forestående konfirmasjon. Og hun kunne sin bibelhistorie, absolutt. Presten snakket om Jesu fødsel og lurte på om hun visste hvor Maria og Josef tok inn hen for natten? Var det på hotell, eller? "Nei", svarte jenta med stor overbevisning og med et ansiktsuttrykk som klart fortalte at dette visste hun. "De tok inn i en stall", og fortsatte i bibelske vendinger: "... Thi der var ikke plass for dem på Hemnesberget." **Er du dum, eller?**

Litt om kvifor eg vil verte **VERNEPLEIAR** og jobbe med personar med utviklingshemming

Tekst: Kjetil Aamelfot

Kvifor eg vil verte vernepleiar

Sommaren 2005 fekk eg meg sommarjobb i Ålesund kommune, der eg byrja på ein

bustad med tre personar med ulike utviklingshemmingar. Dette var noko heilt nytt for meg, men eg kom raskt inn i denne jobben. I tillegg fekk eg jobb på ein bustad med 11 leilegheiter der dei fleste har Cerebral Parese. Å jobbe med og for personar som har bistandsbehov, er noko som gjev meg mykje i

kvardagen. Eg får brukt mykje av meg sjølv, og sjølv om ein kan vere sliten i hovudet når ein kjem heim, so er det fantastisk å jobbe med livsglade personar. Grunnen til at eg vil verte vernepleiar er also at eg fekk eit års erfaring og fann ut at eg likar å jobbe med personar som har bistandsbehov.

Kva eg vil jobbe med som vernepleiar

Det eg vil jobbe med som vernepleiar, er born og unge med utviklingshemming. Dette fann eg ut då eg etter å ha jobba i to månadar skulle jobbe med ein ungdom på 19 år. Alt eg fekk vite om han, var at han hadde CP. Det viste seg raskt at han hadde ei utviklingshemming i tillegg, og då vart det veldig spennande å jobbe med han. Eg kjenner at det gjev meg mykje når ein ser framsteg, sjølv om det er mykje jobb, so er det verd det når ein ser at det ein gjer gjev resultat.

Forventingane mine framover

No er det berre eit halvt år til eg er ferdig, og det gler eg meg veldig til. Skal verte godt å kunne vere litt sjølvstendig, ikkje berre jobbe helgar som student. Det å ha litt ansvar er òg noko som eg ser fram til, og hovudsakleg vil eg jobbe i miljøet og med brukarane.

Identitet

Identitet har vært diskutert offentlig i minst femti år. Bokmålsordboka oppgir to betydninger, nemlig 1) "det å være identisk, fullstendig likhet" ("påvise identitet mellom to begreper") og 2) "sum av element som gir et individ, et samfunn o l individualitet; jeg-bevissthet; navn, stilling o l til en person" ("finne, miste sin identitet"; "fastslå den dødes identitet" o.a.). Det er første del av denne siste betydningen som interesserer oss her. Særlig fra 1960-årene av har en i stigende grad vært opptatt av hvem vi som mennesker er, og hvor vi hører til, og språket har fått nye ord som identitetskrise, identitetsløs, identitetsproblem. Men sporene kan følges lenger tilbake, i første omgang vel til annen verdenskrig og opplevelse av meningsløshet.

Interessant nok finner en ikke betydningene "sum av element som gir et individ, et samfunn o l individualitet; jeg-bevissthet" i Norsk Riksmålsordbok fra 1937, og det bekrefter at dette er et etterkrigsbegrep. Men ordet er naturligvis mye eldre, og Bokmålsordbokas betydning 1 går vel i alle fall tilbake til middelalderen, til disipliner som teologi og filosofi og matematikk.

Siden 1970-årene har interessen for – mange vil si framhevingen av – individet økt ytterligere, og filosofer og sosialpsykologer har hevdet at den enkelte har ikke bare én, men flere identiteter. Ut fra dette kan for eksempel en voksen mann ha enidentitet som ektemann, en annen som far, en tredje som sønn, en fjerde som rørlegger (hvis han er det), en femte som kommunepolitiker osv., alt sammen ulike deler av den samme personen eller personligheten.

Det er også en forbindelse med uttrykket identifisere seg med, som betyr "regne (føle) seg som, slutte seg til, gjøre felles sak med". Identitet henger sammen med hva eller hvem en identifiserer seg med. Når Norge i dag får flere innvandrere, med røtter i andre kulturer, blir folk interessert i hva de identifiserer seg med, og om deres identitet er norsk eller noe annet. Dermed kommer også spørsmålet om hva norsk identitet er, på dagsordenen. Jeg skal ikke gå inn på dette, men bare konkludere med at "identitet" er et ord det fortsatt er klokt ta på alvor.

Integritet

I mediene brukes dette ordet blant annet i diskusjoner om pasienter og tvang, arbeidsgiveres kontroll av ansatte og etikk i næringslivet. Ifølge Bokmålsordboka betyr integritet "selvstendighet, ukrenkelighet". Det er fra fransk, men stammer fra latin "integer". Ordet har en politisk og folkerettslig bruksmåte, som er den eldste – ordboka nevner her eksempelet "garantere de små lands integritet" – og en etisk-filosofisk-juridisk-praktisk, som er den vanligste i dag ("respektare et individs integritet"). Det siste dreier seg ikke bare om den personlige sfære som ikke skal invaderes av andre, men også om å være til å stole på (ikke være korrupt, være løpegutt for noen, ta utilbørlige personlige hensyn e.a.).

Nå er det et beslektet ord, nemlig integrering, som er like mye framme. Å integrere dreier seg ifølge ordboka om å "innlemme, innpasse i et hele". Hvordan kan en innlemme individer i et fellesskap på en måte som tjener både individet og fellesskapet? For noen år siden diskuterte man dette mest i forbindelse med grupper som funksjonshemmede, men i dag er det like mye innvandrere og flyktninger det gjelder (ordet har også andre, mer tekniske bruksmåter).

Arbeids- og inkluderingsdepartementet er i en brosjyre om "inkluderende språk" opptatt av forskjellen på inkludere og integrere og sier at det siste ofte blir forstått som at innvandrere må bli norske (assimileres). Dette kommenterte Språkrådet blant annet ved å si at hvis integrering knyttes til assimilering, skyldes det neppe noe ved ordet, men snarere uklarhet og uenighet knyttet til innvandringspolitiske mål. Ifølge ordbøkene betyr det latinske "integer" "uberørt"; det vil si uskadet eller hel, og integrering er en innlemmelse som ikke gjør skade.

Byr på seg sjøl i jobben

Tekst og foto Ella Margrete Sundt

– Jobben er veldig variert. Ingen dager er like, og vi må ta mye på sparket. Vi har muligheten til å påvirke arbeidsplassen vår hele tida! Tre av de ansatte i Tiltak for funksjonshemmede i Tynset kommune er ikke i tvil – de stortrives i arbeidet med utviklingshemmede.

– Litt lenger opp! Dit ja, bra! oppmuntret Ola, som motiverer Greta til å strekke seg så langt som mulig i ribbeveggen.

Latteren sitter løst rundt kaffebordet med tre ansatte og to av beboerne. Ranveig Wintervold og Greta Sundt har fridag fra dagsenteret for å stille leiligheten og gjøre andre praktiske ting.

Aud Finsrud er hjelpepleier og har arbeidet som miljøarbeider i storparten av yrkeslivet. Ola Strømshoved er barnevernspedagog og arbeider som miljøterapeut. Vernepleier Jorun Thompson er delvis fagleder og delvis miljøterapeut for de to boligene med til sammen åtte beboere. De tre ansatte har i alt over 50 års fartstid i tjenesten.

Åpen for endringer

Aud har vært her siden tjenesten startet som vernede boliger på Litun i Tynset kommune i 1976. Det å arbeide med utviklingshemmede var veldig nytt for alle den gangen. Da kom beboerne enten hjemmefra eller fra en sentralinstitusjon. I fem år var hun husmorvikar før hun søkte seg tilbake til tjenesten for funksjonshemmede.

– Hvorfor ønsker du å jobbe her?

– Jeg trives kjempegodt, da. Virkelig! Jobben er variert, vi skal følge opp alt rundt dem. Vi må være fleksible, åpne for endringer hele tida, sier hun. Aud er hovedkontakt for Ranveig og har dermed ansvaret for alt fra julegavehandel til legebesøk.

– Som hovedkontakt kommer du ekstra tett innpå et annet menneske...

– Ja, det gjør vi. Jeg var med på begravelsen til faren til Ranveig, det er klart det blir veldig personlig. Ettersom vi følger dem over så mange år, komme vi også svært nær familien.

– Er det en styrke eller en belastning?

– Det er ingen belastning, nei. Kan være tøft der og da, men en blir spesielt godt kjent med folk. Og det er en naturlig del av jobben, synes hun.

Alle ansatte arbeider turnus, dag og kveld, samt hver tredje helg. Boligene har egen nattevakt. Aud er av dem som synes skiftarbeid er veldig greit. – Det er fint å ha fridager og kunne sove litt lenger. Jeg liker ikke engang å ha to tidligvakter etter hverandre, ler hun.

Makt og tvang

Det har vært et veldig fokus på bruken av makt og tvang overfor utviklingshemmede etter at Sosialtjenestelovens § 4A ble vedtatt.

– Når en er oppi denne jobben, må en hele tida tenke over hva en gjør. Vi må lete etter andre løsninger når ulike situasjoner oppstår. Vi ser at folk trives bedre av det, sier Ola, som synes at de ansatte er blitt mer bevisst på dette. – En skjerper seg. De har rett til å bestemme over seg sjøl, men mange trenger likevel hjelp for få dette til. Det går en skillelinje et sted, vi må prøve å være litt var på hvor den går, mener han.

Fridag betyr litt større frihet for beboerne i hvordan dagen benyttes, selv om den skal inneholde gjøremål som både må planlegges og gjennomføres. Hva bestemmer de sjøl? Greta Sundt har på seg den brune cordbuksa i dag, enda den mangler knapp. Hun ville ha den. Hun ville også ha gensen ned i bukse og ikke utenpå, selv om den knappeløse linningen stikker rett ut.

– Får du bestemme sjøl hva du skal ha på deg?

– Nei, ikke bestandig, sier hun og ler hjertelig. Alle ler godt når de minner henne om hvor sta hun var på morgenen, og Greta morer seg mest av alle. Det er ikke så farlig med bukseknappen, den kan sys i en annen dag, mener hun. Men trene må hun, der er det ingen bønn. Opp i ribbeveggen bærer det. Hun sitter i rullestol, og det er viktig å styrke armene og strekke ut kroppen skikkelig.

– Alle beboerne har ulike personligheter. De har sine egne meninger og vet å si ifra, sier Aud. – Vi bruker oss selv forskjellig på de ulike beboerne. Skal vi planlegge en tur for fire beboere i en av boligene her, kan vi risikere å ikke få med noen hvis vi ikke planlegger ut fra kunnskapen om den enkelte. Noen må spørres dagen før for at de skal tenke seg om. Overfor andre er det måten vår å invitere på som blir avgjørende for utfallet.

– Det kan virke forebyggende å ha et vedtak. Det kan gi dem et bedre liv, mener Jorun

Ranveig liker å rydde ut av oppvaskmaskinen og få hjelp av miljøarbeider Aud.

når paragrafen diskuteres. – På dager da enkelte helst ikke vil stå opp av senga si kan det være utfordringer.

Hvordan løses dette?

– Det kommer helt an på hvordan vi går fram når det oppstår situasjoner. Hvordan vi starter samtalen kan være avgjørende, sier hun.

Hele mennesket

Som utdannet barnevernspedagog, der sosialpedagogikk er hovedfaget, fikk Ola Strøms-hoved med seg helhetstenkningen gjennom hele studiet. Siden han kom tilbake til hjem-stedet Tynset som nyutdannet i 1988, har han arbeidet med utviklingshemmede hele tida. Før utdanningen var han innom både barnepsykiatri og voksen-psykiatri.

– Hvorfor jobber du her?

– Det er variert. Vi har store muligheter til å påvirke arbeidsplassen vår sjøl. Stor frihet og stort ansvar – det er det som gjør at det blir interessant, sier Ola. – Vi er med på alt, fra de står opp til de legger seg. Personalet utnyttes slik at vi også er med på dagsenteret. Jeg trives godt!

Han synes det har vært en spennende utvikling fra de

siste beboerne kom flyttende fra Åkersha-gan sentralinstitusjon på Hamar tilbake til Tynset i 1992 fram til i dag når de bor i egne leiligheter. – De har muligheten til å trekke seg tilbake her. Det virker positivt på bebo-erne, det er tydelig at de trives, mener han.

Boligen vi besøker er den nyeste i fellesska-pet, bare tre-fire år gammel. Den er delt i tre private soner, fellesarealer til blant annet trening og ett felles oppholdsrom. Mål-tidene inntas delvis i privatleilighetene, del-vis i fellesrommet. – Det er viktig at vi ikke planlegger all aktivitet i fellesrommet. De skal kjenne at de bor i sitt eget, og de fleste måltidene spiser de der, forteller Aud.

Sekretær ble vernepleier

Jorun Thompson er den av de tre som har desidert minst erfaring i arbeid med utviklingshemmede – hun fullførte sin vernepleierut-danning i 2006 og er ansatt i en kombinasjonsstilling som fagleder og miljøterapeut. Fram til hun ble student i

godt voksen alder, jobbet hun som sekretær, regnskaps- og lønnsmedarbeider.

– Det var et voldsomt skifte! Hvorfor tok du det valget?

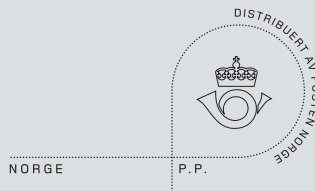
– Som ungdom hadde jeg mye kontakt med en gutt med Downs syndrom. Jeg hadde lyst på vernepleierutdanning også som ung, men var litt skolelei og ville utsette videre utdanning, sier hun. Så kom hun inn i kon-torsektoren – og trivdes. – Men jeg hadde lyst til å ha en jobb med mer kontakt med mennesker. Dermed grep jeg sjansen etter at jeg flyttet til Tynset og det ble tilbud om desentralisert vernepleierutdanning. Jeg har ikke angra en dag! Dette er givende ar-beid. Og det er veldig morsomt når en føler at en lykkes med dem, sier hun.

– Hvordan ser du at dere lykkes?

– Ved at vi gir beboerne en god dag, at de er blide og fornøyde, sier hun. Som fagleder og eneste vernepleier i de to boligene er Jorun ansvarlig for å legge medisiner hver dag. – Det er mange brukere som skal ha medisin daglig. Jeg skal også følge opp og se at beboerne er friske og raske og har det bra, sier hun.

Jorun har aldri angret på at hun utdannet seg til vernepleier i godt voksen alder.

Returadresse: NAKU,
Ranheimaveien 10, 7004 Trondheim

Kunstneren

Navn:
Kaare Jönsson ,
elev ved Kunstsolen
for voksne utviklings-
hæmmede i
Köbenhavn

Bildet

Tittel:
"Woman on rug"

Materialer:
Kull på papir.

Gratis abonnement

Henvendelse: naku@hist.no

Elektronisk versjon:
www.naku.no

ISSN 1504 - 7016